

НАРОДНА БАНКА

СРБИЈЕ

**Кретање кредитне активности и могућност коришћења
додатних опција при отплати кредита**

Мира Ерић-Јовић – вицегувернер Народне банке Србије

25. новембар 2008. године

Кредитна активност банака у Србији је успорена, али не и заустављена

Раст кредитне активности приватном сектору
(у динарима, %)

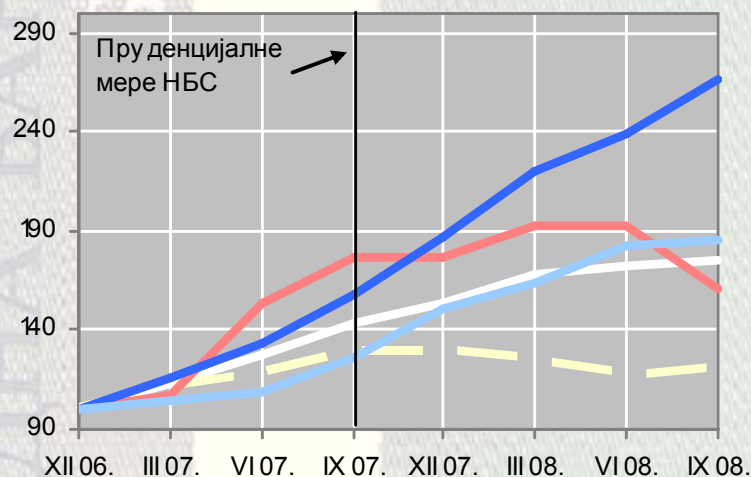

- Номинални раст кредитне активности према физичким лицима, привреди и предузетницима у октобру износио је 9,7%;
- Уколико се искључе ефекти флукуације курса, стање задужености по кредитима становништву је реално порасло за 2%, док су кредити предузећима имали незнатан реалан раст;
- Расту кредита становништву највише доприноси раст кредита предузетницима;
- Реална стопа раста кредита у октобру прошле године била је незнатно већа.

Успоравање кредитне активности није нагло, оно је започело још крајем претходне године, посебно код кредита становништву

Раст кредита становништву, по намени

(индекс, XII 06=100)

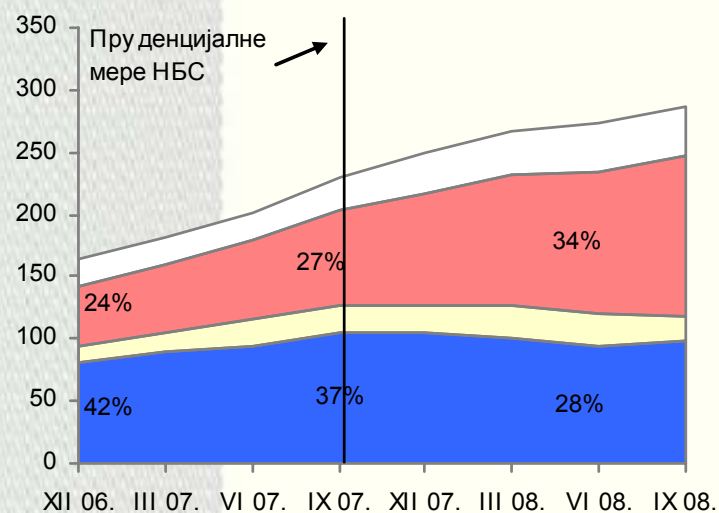

— Укупни кредити становништву
 — Готовински кредити
 — Потрошачки кредити
 — Стамбени кредити
 — Кредитне картице

Извор: Народна банка Србије.

Структура кредита становништву по намени

(у милијардама динара, у %)

■ Готовински кредити ■ Потрошачки кредити
 ■ Стамбени кредити ■ Кредитне картице

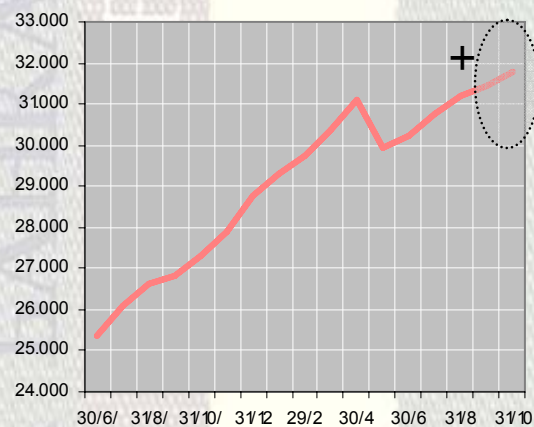
Извор: Народна банка Србије.

Код највећег броја кредита и у октобру расте број корисника

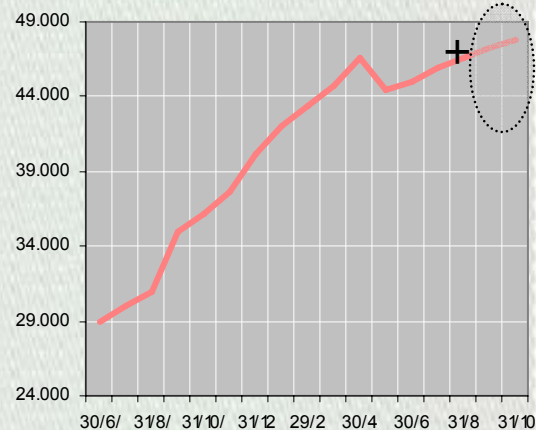
- У октобру је број корисника кредита повећан:
 - код кредита правним лицима за 304, тј. за 1,0%
 - код кредита предузетницима за 498, тј. за 1,1%
 - код кредита физичким лицима за 8.747, тј. за 0,8%
- Благу стагнацију у броју корисника у октобру имају стамбени кредити и пољопривредни кредити док готовински кредити већ дуже времена имају опадајући тренд;
- Предузећа из Србије се и даље задужују у иностранству, али успореним темпом - према последњим расположивим подацима у октобру су предузећа користила око 60% месечног просека коришћења кредита из иностранства до октобра 2008. године;

Код највећег броја кредита и у октобру расте број корисника

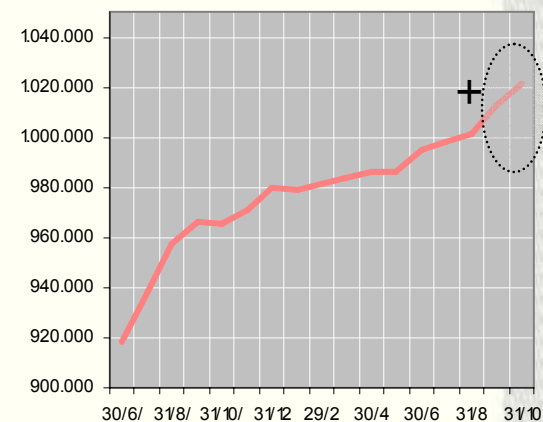
Правна лица

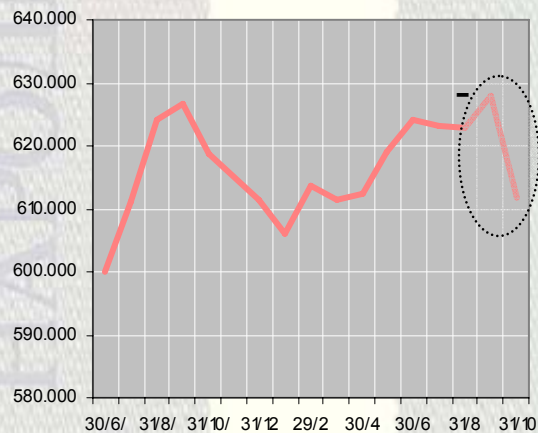
Предузетници

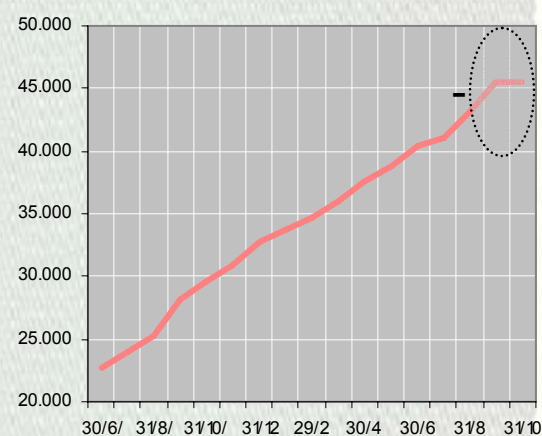
Физичка лица

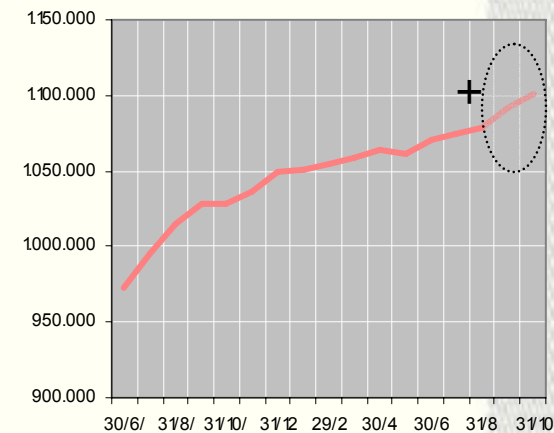
Готовински кредити

Стамбени кредити

Укупни кредити

НБС континуирано ради на амортизовању екстерних ефеката кризе на банкарски сектор и привреду

- I - Мере Народне банке Србије усмерене на јачање ликвидности – ретроактивно смањење обавезне резерве, промена структуре девизних резерви, смањење “казнене камате” на повлачење обавезне резерве, итд
- II - Иницијатива Народне банке Србије чији је циљ пружање додатних опција у отплати дуга по кредитима:
 - продужење рока отплате до годину дана за кредите у коришћењу, по захтеву клијента, кеш кредити уз додатни услов да се претвори у динарски (уз промену регулативе НБС);
 - конверзија кредита индексираних у иностраној валути у динарске, по захтеву клијента;
 - конверзија кредита индексираних у CHF у EUR, по захтеву клијента
- Улога НБС је да се стара да примена наведених опција буде спроведена на фер начин, без додатних трошкова и уз непромењене или повољније услове, и то према клијентима који уредно измирују обавезе и чије су потешкоће у отплати кредита само привременог карактера;
- 20 банака је исказало спремност да клијентима пружи могућност да користе додатне опције за отплату дуга по кредитима (без додатних трошкова, као и да понуду за продужење рока отплате и конверзију кредита учине повољном);

Додатне мере које НБС разматра

- НБС ће донети правни акт са ограниченим трајањем примене (до **краја 2009.** године) којим ће се, између осталог, регулисати:
- да продужење рока отплате за 1 годину под наведеним условима, не утиче негативно на класификацију тих кредита;
- Суспензија “правила 30-50% ” и усклађености бруто пласмана становништву са капиталом (150%) за прекорачења искључиво изазвана депресијацијом;
- Привремено ослобађање формирања резервација за опште банкарске ризике у случају кредитног раста преко 15% годишње;
- Одређивање рока до кога стопа обавезне резерве на ино-задуживање (тренутно 0%) неће прећи претходно дефинисани лимит;
- Додатне мере које ће зависити од спремности акционара на подршку банкама;
- ...

Модел за продужење рока отплате и конверзију индексираног у динарски кредит заснива се на следећим претпоставкама

- Готовински кредит
- Износ: 4,000 EUR
- Депозит: 20% (800 EUR), финансира се из сопствених средстава
- Рок отплате: 4 године
- Индексација: EUR
- Номинална годишња каматна стопа: 13% ($\approx$ ЕУРИБОР + 9%)
- Продужење рока: 1 година
- **Напомена: Коришћени модел ни у ком случају није опште примењив, већ служи олакшаном приказивању основних елемената и ефеката конверзије и продужења рока отплате!**

I Продужење рока отплате без конверзије

Промена рате при продужењу рока отплате за годину дана на примеру четворогодишњег готовинског кредита од 4,000 евра (у еврима и динарима)

- Износ рате након продужења рока зависиће од времена које је протекло од почетка отплате до тренутка када се продужење рока спроводи;
- Валутни ризик и даље постоји јер и даље постоји индексација.
- Уколико се продужава рок индексираном готовинском кредиту он мора бити конвертован у динарски.

II Конверзија евро индексираног у динарски кредит

Апроксимативна равнотежна каматна стопа за конверзију евро индексираног кредита у динаре са истом ратом и укупним трошковима на примеру готовинског кредита са роком отплате од 4 године и каматном стопом од 13%

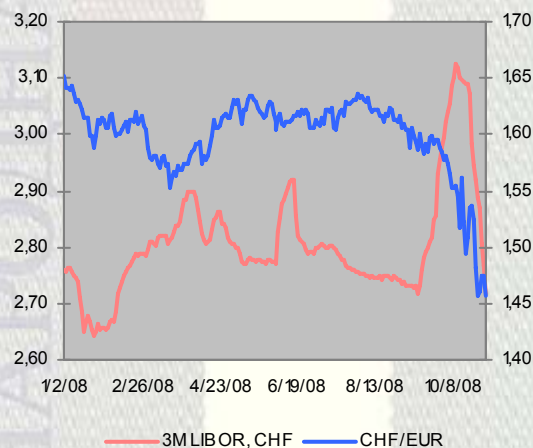

- Апроксимативна равнотежна каматна стопа мења се у зависности од тренутка у току отплате кредита у коме се клијент одлучи на конверзију;
- Након конверзије клијент не сноси валутни ризик, али ће каматна стопа након конверзије бити виша од оне за време индексираног кредита.

Ниже камате у 2008. години нису нужно подразумевале “јефтинији” кредит

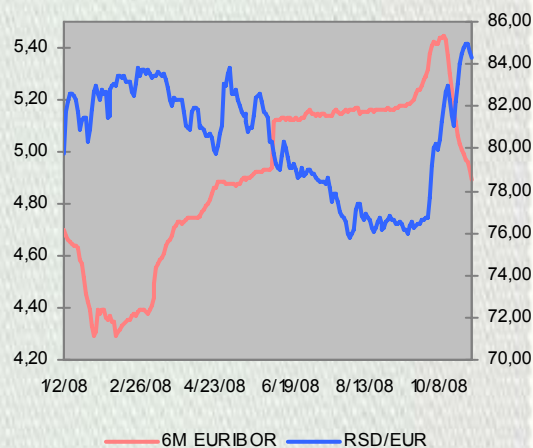
- Поред каматног, велики значај имао валутни ризик - током октобра динар је депресирао у односу на евро преко 10%, док је јачање швајцарског франка (чија се вредност у Србији одређује индиректно) у односу на евро довела до тога да је вредност франка у односу на динар током октобра повећана за преко 20%.

3М LIBOR на швајцарски франк и курс динара према швајцарском франку
(у %)

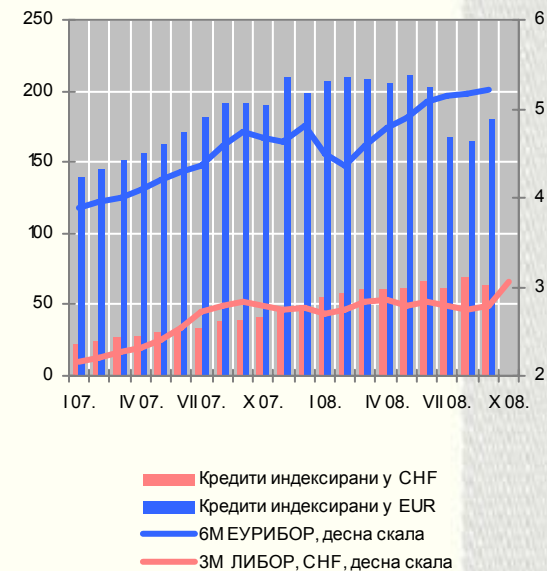
Извор: Bloomberg.

6М EURIBOR и курс динара према евр
(у %)

Извор: Bloomberg.

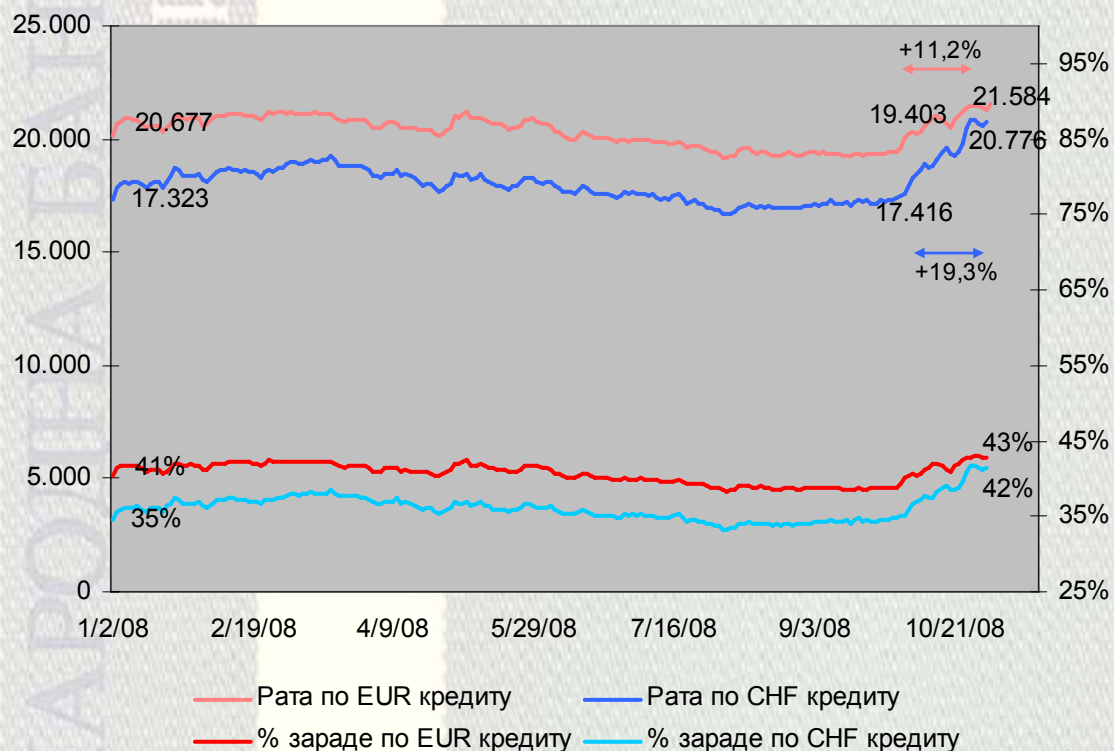
Изложеност становништва каматном и валутном ризику
(у милијардама динара, у %)

Извор: Народна банка Србије, Bloomberg.

III Конверзија CHF у EUR кредите

Рата и удео рате у заради током 2008. године на примеру два стамбена кредита од 35,000 евра индексираних у EUR и CHF (у динарима, %)

- Током 2008. повољност CHF кредита се знатно смањила;
- На примеру просечног стамбеног кредита који је узео грађанин са месечном зарадом од 50,000 динара јасно се види ефекат снажније волатилности на CHF индексиране кредите. Уколико се укључи и волатилност каматних стопа ефекти су још израженији.
- Током октобра раст рате CHF кредита био је за 8 пп већи него код EUR кредита, док је током 2008. године оптерећеност зараде готово изједначена.

Напомене

(пословно име и седиште банке)
(телефон/факс банке)
(датум)
(врста кредита)

Прилог 2

ПРЕГЛЕД БИТНИХ ЕЛЕМЕНАТА ОТПЛАТЕ КРЕДИТА

ПОДАЦИ КОЈИ СЕ УКУЉУЧУЈУ У ОБРАЧУН ЕФЕКТИВНЕ КАМАТНЕ СТОПЕ

1.	Износ кредита – у динарима, апсолутни износ
2.	Период отплате – број месеци
3.	Конверзитна каматна стопа – годишња, % с две децимале
4.	Ефективна каматна стопа – годишња, % с две децимале
5.	Укупан износ камате за период отплате кредита – у динарима, апсолутни износ
6.	Укупан износ накнада и других трошкова које плаћеник треба да плати у току поплаћивања/одобравања и реализације кредита у динарима, апсолутни износ
7.	Износ отплатне рате (ануитет) – у динарима, апсолутни износ

ПОДАЦИ КОЈИ СЕ НЕ УКУЉУЧУЈУ У ОБРАЧУН ЕФЕКТИВНЕ КАМАТНЕ СТОПЕ

1.	Критеријум за ревалоризацију/индексацију (валута, врта курса, апсолутни износ на дан издаје прегледа, средњи курс НБС на дан издаје прегледа)
2.	Трошкови процене вредности непокретности и покретних ствари *
3.	Премике осигурања или друге накнаде у вези са средствима обезбеђења кредита *
4.	Трошкови уписа у регистар надлежног органа *
5.	Трошкови прибављања извода из земљишних књига *
6.	Трошкови прибављања уверења, потврда, дозвола и решења надлежних органа *
7.	Трошкови Кондитног бироа *
8.	Остали трошкови *
9.	Укупни трошкови * (збир 2-8)

* у динарима, апсолутни износ.

Напомена: Подаци важе на датум издаје прегледа битних елемената отплате кредита.

(име и презиме, ЈМБГ и потпис агента/ пословно име правног лица, ПИБ број, потпис овлашћеног лица)
(потпис овлашћеног лица банке)

1.	Износ кредита – у динарима, апсолутни износ	
2.	Период отплате – број месеци	
5.	Укупан износ камате за период отплате кредита – у динарима, апсолутни износ	
7.	Износ отплатне рате (ануитет) – у динарима, апсолутни износ	

Упоредити преостале трошкове по тренутном кредиту са трошковима конвертованог (промена валуте) односно анексираног (продужење рока) чији се најбитнији елементи налазе у рубрикама 1,2,5 и 7 Прилога бр1. или бр.2 – Преглед битних елемената отплате кредита које можете затражити од банке.

- Код појединих опција време када се врши конверзија је битније од других елемената;
- Код конверзије из CHF у EUR индексирани кредит потребно је имати у виду да је валутни ризик и даље присутан, док је тај ризик искључен код конверзије у динарске кредите, али по вишој каматној стопи.
- Наведене могућности за отплату кредита представљају само додатну опцију пружену грађанима и не значи да су а priori повољније по клијента;
- При коришћењу сваке од опција потребно је подробно се распитати о свим условима конверзије кредита.